

brenghet, dat het Woord en het Openbaringsgetuigenis niet primair met het zijn van den mensch te maken hebben, dan mag hem de vraag worden gesteld, of hij wel ontkomen kan aan de door de Gereformeerde theologie steeds verworpen opvatting, dat de Heilige Geest werkt door het Woord (per verbum) als een „magische kracht, die in het Woord was gelegd“ (Bavinck)? We weten wel, dat Dr Haitjema deze laatste aanduiding zal verwerpen en ons zal verwijzen naar den „spreken-den God“ (Deus loquens), maar we blijven deze vraag niettemin zoo stellen, omdat — om dit ééne te noemen — predikers menschen blijven.

Nu is zeker met het constateeren van dit verschil nog niet uitgemakkt, dat dus de kritiek van Dr Haitjema op Kuiper, Bavinck en de Dordtsche synode onjuist is. Alleen moet wel worden gezegd, dat hij tot nu toe de kritiek juist op dit centrale punt nog niet uitvoerig en breed heeft gefundeerd. Het is o.i. te betreuren, dat de kritiek van Dr Haitjema nog te veel aphoristisch is geweest. Ook zijn artikel in „Zwischen den Zeiten“ raakt sommige fundamentele vragen slechts terloops aan. Het oordeel over de afbuiging van de Dordtsche synode wordt bijna als iets evidents geponeerd, evenals Dr Woldendorp meende zijn kritiek op de canones van Dordrecht te kunnen staven met een beroep op een citaat van Bavinck, dat de Reformatie de Roomsche leer van de ingestorte genade verwierp<sup>13)</sup>. Ook Dr Haitjema beweegt zich in deze lijn. De instorting van nieuwe hoedanigheden in den wil wordt „min of meer Roomsche geleerd, als klomp er iets na van het begrip der gratia infusa“ (ingestorte genade). „Min of meer Roomsche“.

„Als klomp er iets na“. Is deze vage aanduiding er wellicht een bewijs van, dat Dr Haitjema zelf gevoelt dat hier toch werkelijk meer gecompliceerde vragen aan de orde zijn? Hij zal ons misschien verwijzen naar Bavinck, Geref. Dogmatiek, deel IV, pag. 267, waar we lezen: „Rome's leer van de gratia infusa (ingestorte genade) of justitia infusa (ingestorte gerechtigheid) is op zichzelf niet onjuist; alleen is verkeerd, dat zij de ingestorte gerechtigheid tot den grond der vergeving maakt en de religie dus bouwt op den grondslag der zedelijkheid. Maar de geloovigen worden de gerechtigheid van Christus wel waarlijk ook door instorting deelachtig“. Maar wanneer dan met dit citaat het „min of meer Roomsche“ van Dr Haitjema wordt geconfronteerd, dan mag toch gewezen worden op de mogelijkheid om de gedachten van het „Neocalvinisme“ nog anders te verstaan dan als een humanisme van den wedergeboren mensch, als een cellenbouw vanuit de individuele (wedergeboren) cel, als een „doorredeneeren vanuit een individueelpsychische palingenesis (wedergeboorte), waardoor de rechtvaardigmaking door het geloof in beginsel zou worden opgeheven. Het is o.i. één van de meest ernstige fouten van Dr Haitjema, dat hij de wedergeboortebeschoouwing van het „Neocalvinisme“ steeds consequent deïstisch heeft geïnterpreteerd. Zoo alleen is zijn kritiek op Kuipers „humanisme“ verklaarbaar<sup>14)</sup>. Zoo alleen kan duidelijk worden, hetgeen Dr Haitjema van Dr Kuiper zegt, dat hij zich aansloot bij de 17e eeuwse theologie om aan zijn cultuurherkersteningsideaal trouw te kunnen blijven. Maar dat deze deïstische interpretatie de juiste is, is o.i. met de feiten in strijd en is door Dr Haitjema nergens aangetoond. Wanneer hij dat bewijs uit de werken van Dr Kuiper en Dr Bavinck zou willen leveren, mag van hem gevraagd worden, dat hij ten volle recht doe aan de plaats, die de beteekenis van het voortgaand werk des Geestes in hun theologie heeft gekregen, niet los van, maar in onlosmakelijk verband met hun leer der wedergeboorte<sup>15)</sup>.

De verschillen, die voor Dr Haitjema's besef den weg naar de „neocalvinistische“ theologie versperren, zullen blijven, zoolang Dr Haitjema zijn Woordbeschoouwing handhaaft en zoolang hij de magische kracht van het Woord Gods, dat voor hem primair (actueel) het gepredikte Woord is, poogt te rijmen met de Gereformeerde theologie. Zoolang zal hij Dr Kuiper wel blijven verwijten, dat hij ten onrechte het stadium van de prediking des Woords in zijn dogmatische bezinning verwaarloost en hem

een individualist en spiritualist blijven noemen. Het is noodig, zegt Haitjema, het tegenwoordige Hollandsche Neocalvinisme voortdurend tot Calvin terug te roepen. Dat dit werkelijk een naar Calvin terugroepen is geweest, is ons tot nog toe niet duidelijk geworden<sup>16)</sup>. We gelooven, dat daar meer voor noodig is.

<sup>13)</sup> In verband met de door Dr Haitjema gememoreerde verhouding tusschen geloof en wedergeboorte, heeft Dr L. v. d. Zanden in de „Gron. Kerkbode“ (zie Perschoon Reform., 11e jrg., pag. 378) terecht gewezen op een woord van Calvin in diens Institutie, (zie vertaling Dr Sizoo, Deel 3, pag. 390), waarin Calvin zegt, dat de apostel, wanneer hij het gehoor tot het beginsel des geloofs maakt, slechts het gewone beleid en beheer beschrijft, dat Hij bij het roepen der zinnen pleegt in acht te nemen, maar Hem geen voortdurenden regel stelt en Calvin spreekt dan van „de innerlijke verlichting des Geestes, zonder tusschenkomst der prediking“. Het gaat er niet om de kwestie op te lossen met één Calvinistaat, maar wel blijkt hier, dat het terugroepen naar Calvin, waarvan Dr H. gewaagt, niet zulk een gemakkelijke bezigheid is. Vgl. nog H. Bavinck, Koeping en Wedergeboorte, 1903, pag. 79 en Kuiper, Het Werk van den Heiligen Geest, pag. 407 v.v.

G. C. BERKOUWER.

## UIT DE SCHRIFT

### Opvoeding.

Toen David met zijne broeders sprak, ziet, zoo kwam de kampvechter op; zijn naam was Goliath, de Filistijn van Gath, en hij sprak achtereenvolgens die woorden; en David hoorde ze.

1 Samuël 17:23.

Goliath's verschijning is een middel in de hand Gods geweest om David op te voeden tot koning.

Na zijn zalving was, in de stilte der bergweiden, onder inwerking van den Geest des Heeren, bij David het geloof en de heilige bezieling gewassen. De kracht van zijne zalving had zich voortgezet. Het koninklijke was in hem geboren en gegroeid; het wachtte slechts op den van God beschikten tijd om aan den dag te treden.

En die tijd komt.

Het is in den strijd tusschen Israël en de Filistijnen. Schijnbaar toevallig verschijnt David in het leger, door zijn vader gezonden om naar den welstand van zijne broeders te vragen. Doch inderdaad is het de Geest Gods, de Geest van den Christus in David, die hem drijft. En daar komt het oogenblik, waarin de koninklijke ijver voor den Naam des Heeren in hem ontvlamt, en de koninklijke opoffering voor zijn volk in hem rijpt.

Want wanneer is het, dat David naar voren treedt?

Het is, als Goliath uitgaat om den Heere te lasteren. Niet om Sauls beloften, maar omdat de glans van Gods Naam in het geding is, — daarom zal David strijden.

De Heere heeft het zelf zoo geleid. Hij heeft David daar gebracht, en hem de vloektaal van den verwaten Filistijn doen hooren, opdat in zijne ziel de heilige verontwaardiging zou gewekt worden, en de heldenmoed voor den Heere zou doorbreken. Goliath is een instrument in Gods hand om in David den strijder voor Gods eer wakker te roepen en te doen uitreden. Juist in zijne vijandschap tegen God moet Goliath dienen om den koning van Israël op te voeden, die later der Filistijnen macht zal knakken.

\* \* \*

Met deze gedachte zijn wij midden in den heiligen strijd, waarin elke Christen betrokken wordt. Immers is hij tot koning gezalfd, om met eene vrije en goede conscientie in dit leven tegen de zonde en den duivel te strijden. En tot dit koningschap voedt de Heere de zijnen op. Ook door hen tegenover de zonde te plaatsen. De zonde, — hoewel tegen God gericht, — is een middel in Zijne hand om ons als heilige strijders te doen uitkomen. Overal en telkens weer voert de Heere ons tegenover den hoon, Zijn Naam aangedaan, teneinde bij ons de edelste verontwaardiging en de keuze voor Zijne eer te verwekken, en ons op te voeden voor ons koninklijk ambt.

Wij mogen deze bedoeling, hoewel van verre en met eerbied, ook in onzen grooten Koning zelven zien. In Christus moest ook het Koningsambt tot ontwikkeling en rijpheid komen. En dat doet de Heilige Geest als Hij Jezus in de woestijn leidt, om verzocht te worden van den duivel. Christus wordt den waren Goliath tegemoet gedreven, opdat ook in Hem, — immers, als Zoon van David, waarachtig mensch, — het strijdend Koningschap zou opkomen.

De Schrift geeft ons derhalve hier een eigenaardigen blik op den geestelijken strijd van het Koninkrijk Gods, en van hen die in dat Koninkrijk leven. De zonde, de onteering en miskenning van God, — het wordt ons alles geboden als aanleiding en prikkel om er tegen op te komen. Zoals de ellende in de wereld er niet moest zijn, maar, — nu ze er is, — door God gebruikt wordt om de deugden van barmhartigheid en liefde bij ons op te wekken; — zoo behoorde de zonde er niet te zijn, maar, nu ze er niettemin is, laat God haar optreden als een Goliath voor David, als

een kwade macht tegenover ons, opdat wij als strijders des Heeren tegen haar zouden uitkomen.

En die macht zien we overal. Ze is in ons binnenste en ze is buiten ons. Op elk levensgebied bedreigt ze de vlakke van deze aarde als de macht van duivel en zonde en leugen, om den Naam en het recht en de eer onzes Gods te wederstaan. Soms groot, gelijk in den mond van Goliath; soms verfynd en verholen en nauwelijks te onderkennen; maar altijd roept de Heere door het verschijnen van het kwaad ons op, om er tegen te strijden in ons koninklijk ambt onder Christus.

Het zwaárst is die kamp in ons eigen hart. Want daar is het de strijd tegen onszelven. En niet alleen willen wij onszelven sparen, maar wij zijn ook zoo blind voor de onheilige machten, die in ons eigen binnenste optreden. Ach, diezelfde menschen, die zoo fier tegen de wereld rondom strijden, — hoe weinig koninklijk zijn ze vaak tegenover zichzelf. En hoezeer hebben wij noodig, dat de Heilige Geest ons den Goliath aanwijst van ons eigen verdorven ik, en ons tegen dien reus de strijdvlakte indrijft. Daarom, — zullen wij koningen zijn, dan hebben wij „ontdekking“ noodig, en steeds dieper gaande ontdekking. Wij moeten, als David, den vijand Gods zien en zijne woorden hooren. De Heere wijst ons de zonde aan als gelegenheid en aanleiding tot de worsteling er tegen. Hij wil het koningschap in ons ontwikkelen; daarom opent Hij onze oogen voor onze booze neigingen, onze eigenwilligheid, zelfliefdie en hoogmoed; en Hij wil, dat wij als strijders Gods daartegen zullen ingaan.

Zoo voedt Hij ons op tot een koninklijk priestertdom.

Wel is het dan een Goliath, dien we ontmoeten; en die, hoe dichter ons oog hem nadert, des te meer ons ontzet door zijne kracht en wapenrusting. En wij zijn van onszelven al zoo zwak, dat wij niet een oogenblik kunnen bestaan. Maar dan moet juist daardoor het koninklijke in ons groeien door de geloofsgemeenschap met Christus, en het vorstelijk woord van David onze kracht zijn: — „Ik kom tot u in den naam des Heeren der heirscharen“.

U.

v. A.

## KERKELUK LEVEN

### Persoonlijk woord.

Het zij mij vergund, langs dezen weg mijn dank uit te spreken, allereerst aan mijn mederedacteuren, voor de vriendelijke wijze, waarop zij verleden week mij „in eigen huis“ hebben be- en aangesproken, en niet minder voor de moeite die zij zich getroost hebben, om de zaken van „De Reformatie“ en de redactionele correspondentie te voeren ook in zooverre mijn tijdelijke afwezigheid daarvoor arbeidsverzwaring schiep. Ook den Heer Uitgever moge ik in deze dankbetuiging betrekken. Voorts moge ik, zonder in veelheid van woorden te vallen, aan allen, die mij in deze dagen op eenigerlei wijze van hun belangstelling blijk gaven, daarvoor mijn groote erkentelijkheid betuigen. Er zijn in die brieven dingen gezegd, die mij grooter blijdschap gaven dan een promotie zelf ooit doen kan. Ze gaven een gevoel van gemeenschap, en dan van kerk-gemeenschap, dat rijker is dan menig ander.

In de pers, en ook in correspondentie is ter sprake gekomen de vraag, waarom het buitenland voor het afloopen van den laatsten academischen weg door mij gekozen is. De ons allen bekende Waker-redacteur, die zich te moeilijk met interne en te gemakkelijk met externe aangelegenheden bemoeit, heeft „ontdekt“, dat achter gevallen als het mijne de „opleidings-strijd“ zou zitten. Ik kan over zulk een conjectuur mijn schouders ophalen; verder breng ik het dezen keer heusch niet. Overigens is het mij niet duidelijk, waarom thans publiek besproken wordt, wat lang vóór dezen ook door anderen, ook door een familielid van ten nauwste bij de V. U. betrokkenen, zonder perscommentaren geschied is; verder kan ik over deze aangelegenheid niet in bijzonderheden treden; aan enkele hoogleraren der V. U. heb ik reeds lang geleden precies gezegd, welke persoonlijke redenen ik voor mijn keuze had. Zij zullen weten, dat ik over die zaak in 'openbaar niets zeggen kan. En tevens, dat deze aangelegenheid niets te maken heeft met eenige kwestie van principe of zoo. Al wat ten deze gefantaseerd wordt, is geen duit meer waard, dan enkele andere booze fantasieën, waaraan enkele onwaarheidsprekers hun blijkbaar niet overbezetten tijd vermorst hebben.

K. S.

### Nieuwe fantasieën.

In het jongste artikel van den hoogleraar Dr H. Visscher, komen inzake zijn bekende kritiek op de Gereformeerde Kerken nieuwe fantasieën het woord nemen (men herinnere zich wat over de N.C.S.V. gezegd is, zie verleden week). We lezen:

Het is een zeer merkwaardig verschijnsel, dat het afscheidingsproces, in 1834 begonnen, in 1886 hernieuwd en in 1892 in ééne heiding saamgevoeld, in de laatste dertig jaren geheel andere wegen volgt. Wie

zich van vele jaren De enkel geheel akerheid meerde meerde meertje kunnen door. D

Dit moe van den h de oogen i verlaten li Kerken te formeerde „Gereform heeten nu gaan „meerde K zegt de l vank dien met crém Maar m

Ik heb een groot Gereform het kerk van de z althans w der Geref geen ged klaringen formeerde is (in vee sprake, al Prof. V. grond va kerkformi veel mee Gereform Visscher nemen w wijzen ku zijds (wa vermorse Maar b Toegege de Herv denken, dit? Is d die deze groepeer vingen, Prof. Vis ment wo en waan Laat o hoe wij Ver l leeraar heeft ero de Chr-trekken

Dat Di den gees even we ders val zijn groe door de maar do tot de d groepeer danks zijds, he gemaakt luk k i meer is.

Ik lee teer een in een doxistie waarvoo we daar gevond nuchter wonder, zij door uitgedro gaan op gevin te m al ven“) w naans

Bond. I maar d wortel g telijke s als ook ting, is niet alle bij. . . wonder, zijn, en ders va Prof. V steeds trekken Chr. G ten" die de langs kenmer krampe derlanc gelooft wordt, lijk de volkw waarb gewoo niet p